

Lieselote Hoornaert – vroedvrouw team Vlaanderen
Katrien De Koster – coördinatrice Vlaanderen

Dag van de Jonge Huisarts – 24/02/2024 - Gent

Vrouwelijke Genitale Verminking

Een beter begrip voor een betere begeleiding

**Wat is besnijdenis,
vrouwelijke genitale
verminking of VGV?**

Definitie

Wereldgezondheidsorganisatie
(WGO), 2008

Vrouwelijke Genitale Verminking

is elke ingreep die leidt tot een gedeeltelijke of volledige verwijdering van de externe geslachtsorganen van de vrouw en elke andere verwonding van de vrouwelijke geslachtsorganen toegebracht **om niet-medische redenen**.

Stelling

VGV komt alleen voor in Sub-Saharaans Afrika?

VGV is nooit in Europa uitgevoerd?

In Europa en de VS: *type I in de 18de-19de-begin 20ste eeuw*

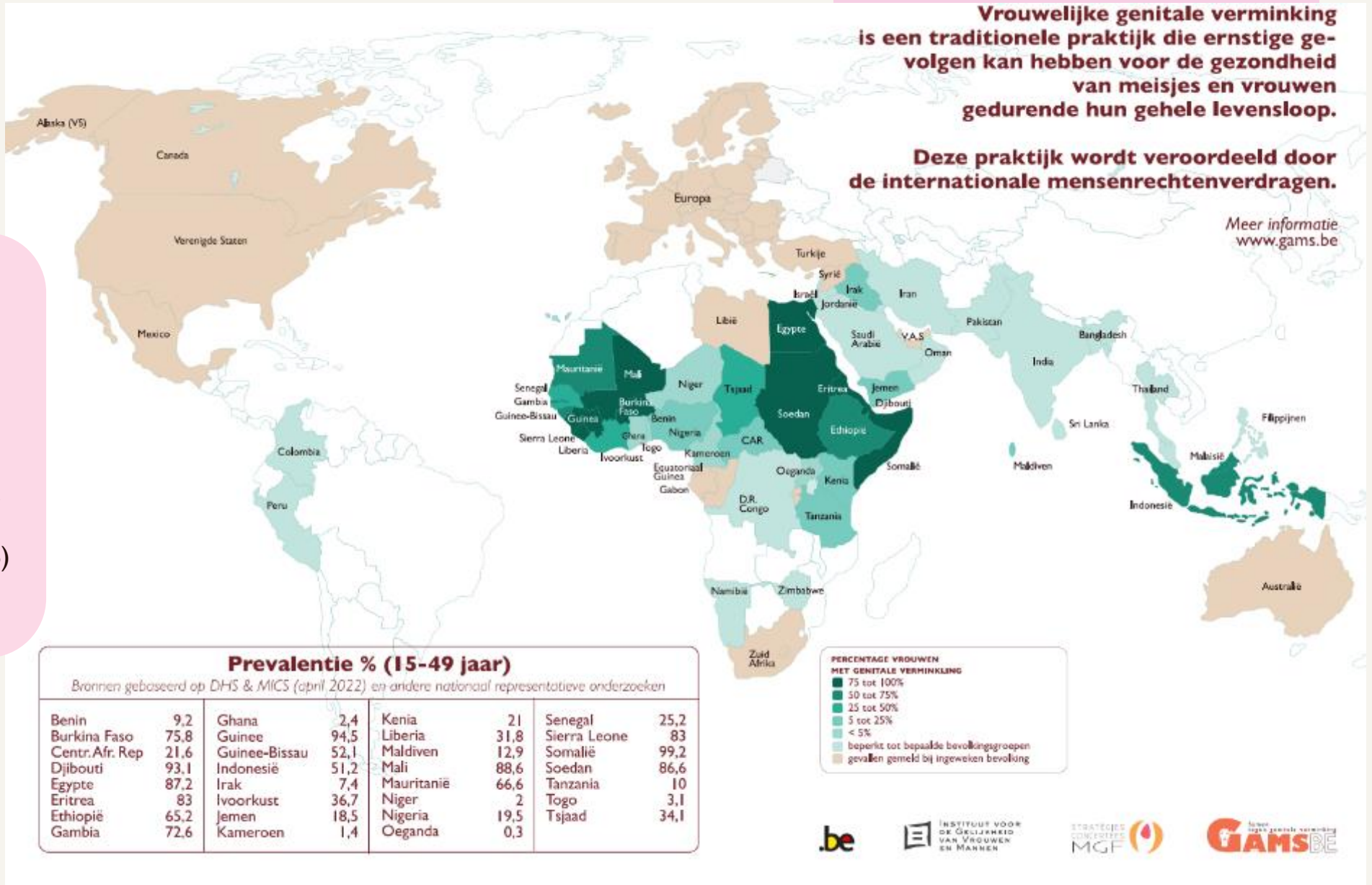
- Om "vrouwenhysterie" te behandelen
- Homoseksualiteit ~ lesbianisme
- Masturbatie

Wereldwijd

200 miljoen meisjes en vrouwen slachtoffer, Elk jaar 5 miljoen meisjes bedreigd. (UNICEF, 2016)

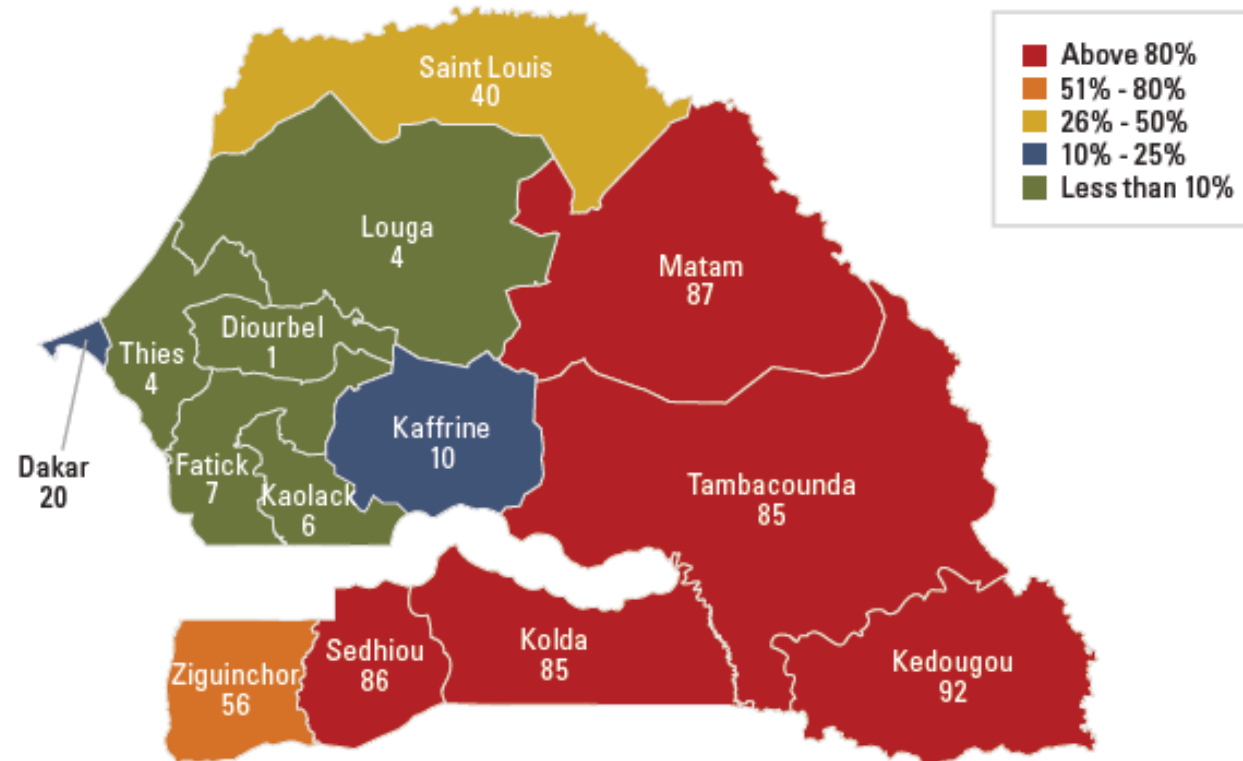
Prevalentie

Map 4.4 Variations in FGM/C prevalence in Senegal, a moderately low prevalence country, are dramatic

Percentage of girls and women aged 15 to 49 years who have undergone FGM/C in Senegal, by region

Notes: This map is stylized and not to scale. It does not reflect a position by UNICEF on the legal status of any country or territory or the delimitation of any frontiers.

Source: DHS/MICS 2010-2011.

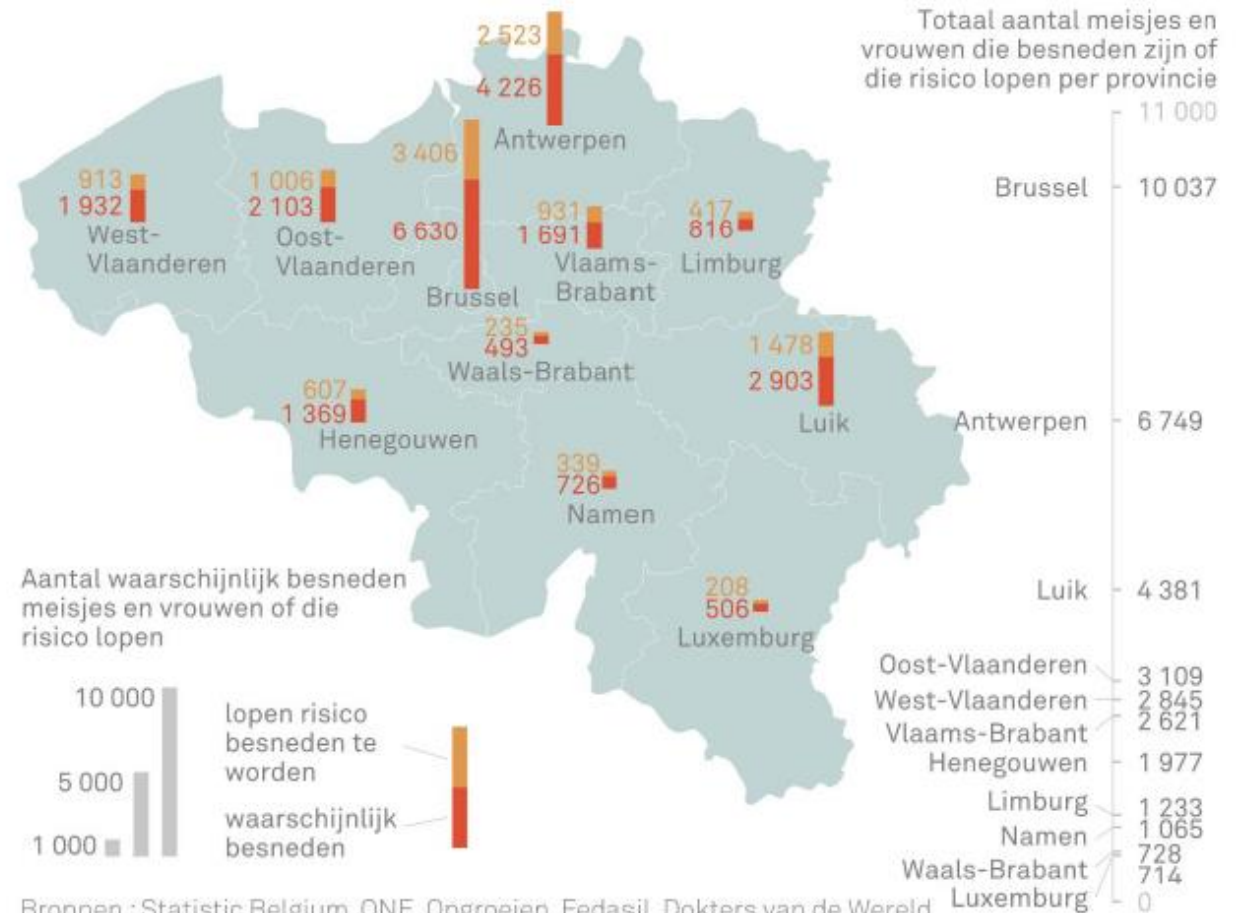
Tendens in België

23000 besneden vrouwen en 12000 meisjes lopen risico besneden te worden. (IGVM & FOD Volksgezondheid, 2022)

Prevalentie

Figuur 5. Zeer waarschijnlijk besneden vrouwen, of meisjes die risico lopen op besnijdenis, per provincie op 31 december 2020 (Bronnen: Statbel, ONE, Opgroeien, Fedasil)

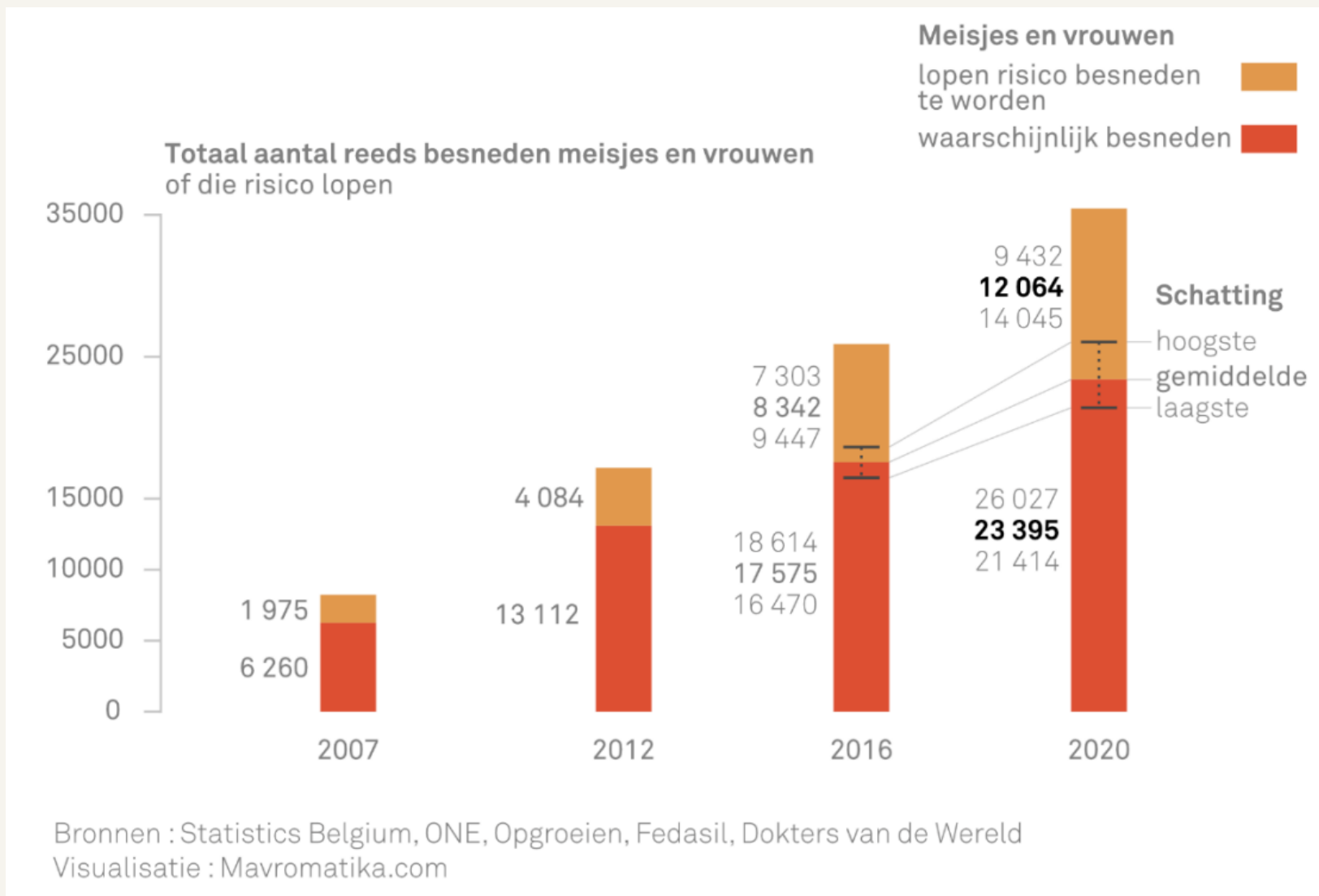

Bronnen : Statistic Belgium, ONE, Opgroeien, Fedasil, Dokters van de Wereld
Visualisatie : Mavromatika.com

Evolutie van de prevalentie in België

Flandre		Wallonie		Bruxelles		Belgique	
Nationalité d'origine	Nbre	Nationalité d'origine	Nbre	Nationalité d'origine	Nbre	Nationalité d'origine	Nbre
Somalie	3.934	Guinée	3.803	Guinée	5.702	Guinée	12.654
Guinée	3.149	Somalie	1.194	Somalie	566	Somalie	5.693
Égypte	1.223	Côte d'Ivoire	806	Djibouti	505	Égypte	1.801
Éthiopie	1.197	Burkina Faso	421	Côte d'Ivoire	385	Éthiopie	1.736
Indonésie	907	Sénégal	328	Égypte	385	Côte d'Ivoire	1.537
Nigéria	906	Djibouti	303	Sénégal	321	Érythrée	1.288
Érythrée	898	Éthiopie	284	Burkina Faso	266	Indonésie	1.173
Sierra Leone	706	Mali	224	Éthiopie	256	Nigéria	1.110
Iraq	490	Érythrée	220	Mauritanie	247	Sénégal	1.024
Soudan	445	Mauritanie	204	Mali	219	Djibouti	951
Total 10 1 ^{er} pays	13.855	Total 10 1 ^{er} pays	7.786	Total 10 1 ^{er} pays	8.852	Total 10 1 ^{er} pays	28.968
Total général	16.558	Total général	8.865	Total général	10.037	Total général	35.459
% 10 1 ^{er} pays	84%	% 10 1 ^{er} pays	88%	% 10 1 ^{er} pays	88%	% 10 1 ^{er} pays	82%

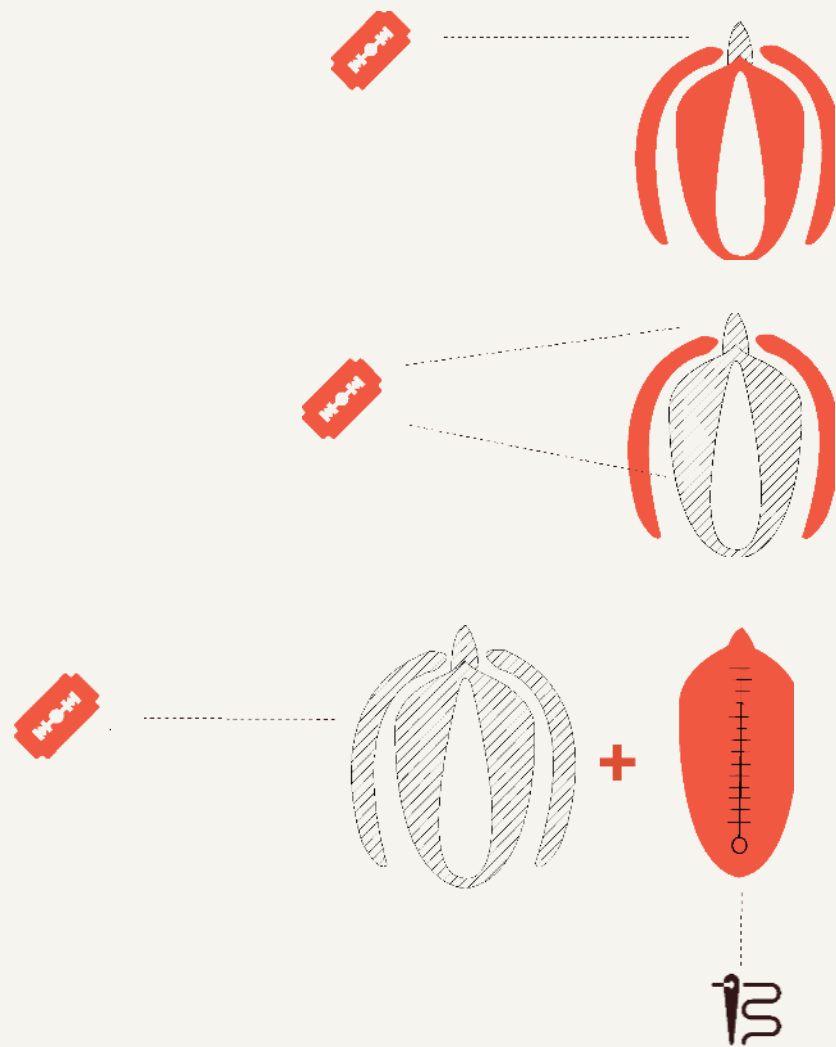
STELLING?

Een piercing aan de genitaliën
is
een vorm van VGV.

Classificatie VGV

Type I Clitoridectomie

De gedeeltelijke of volledige verwijdering van de clitoris en/of de voorhuid van de clitoris.

Type II Excisie

De gedeeltelijke of volledige verwijdering van de clitoris en de labia minora, met of zonder verwijdering van de labia majora.

Type III Infibulatie

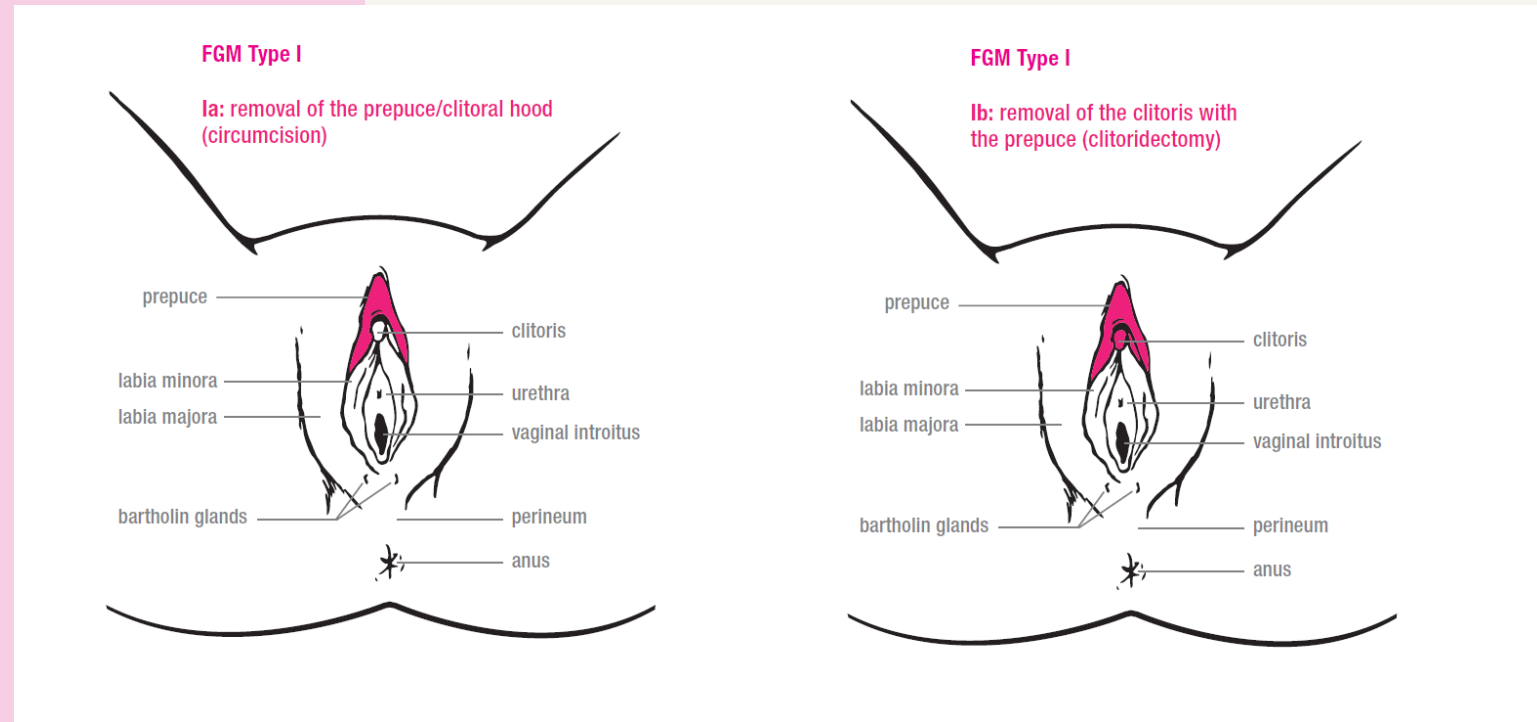
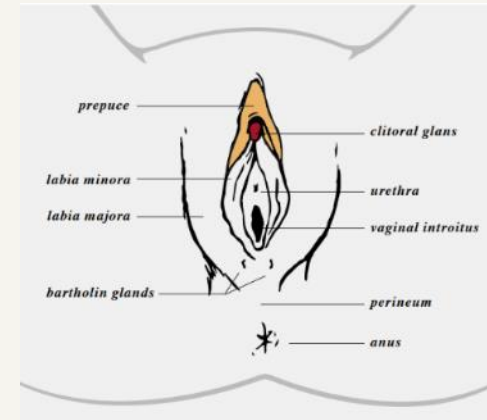
De vernauwing van de vaginale opening met het verwijderen en dichtnaaien van de labia minora en/of majora, met of zonder verwijdering van de clitoris.

Type IV Andere

Type I Clitoridectomie

De gedeeltelijke of volledige verwijdering van de clitoris en/of de voorhuid van de clitoris.

Abdulcadir J, et al. Female Genital Mutilation: a visual reference and learning tool for healthcare professionals. 2016

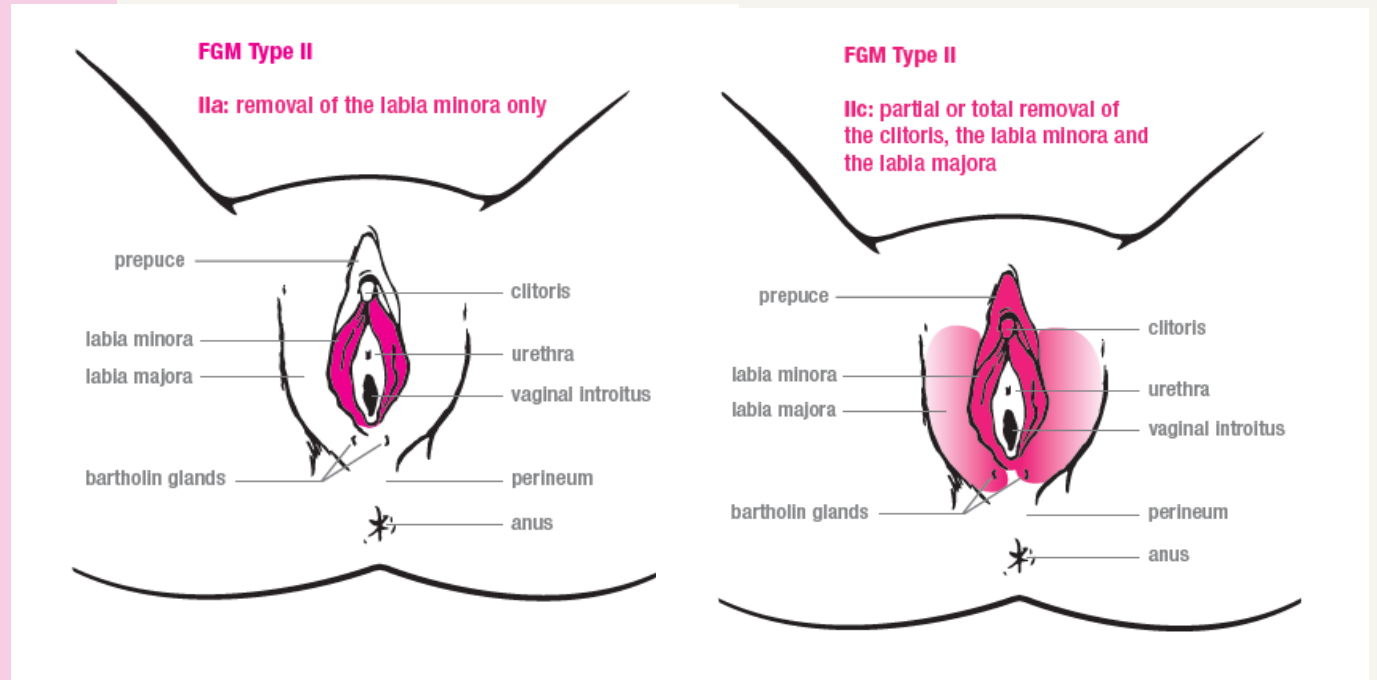
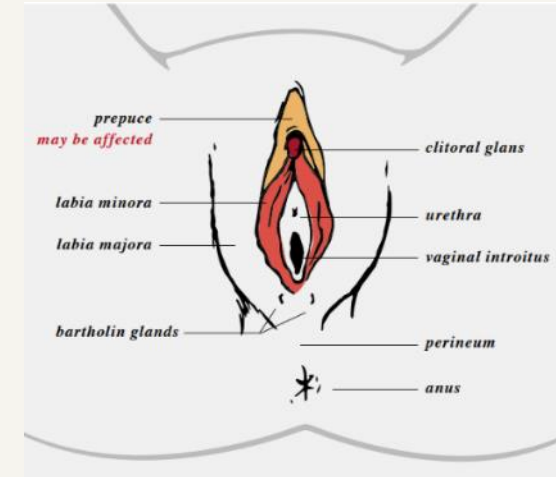
Fotocredits
Dr. Martin Caillet
CEMAVIE

Type II Excisie

De gedeeltelijke of volledige verwijdering van de clitoris en de labia minora, met of zonder verwijdering van de labia majora.

Abdulcadir J, et al. Female Genital Mutilation: a visual reference and learning tool for healthcare professionals. 2016

Fotocredits
Dr. Martin Caillet
CEMAVIE

GAMS BELGIË

Fotocredits
Obstet Gynecol
2016 Abdulcadir

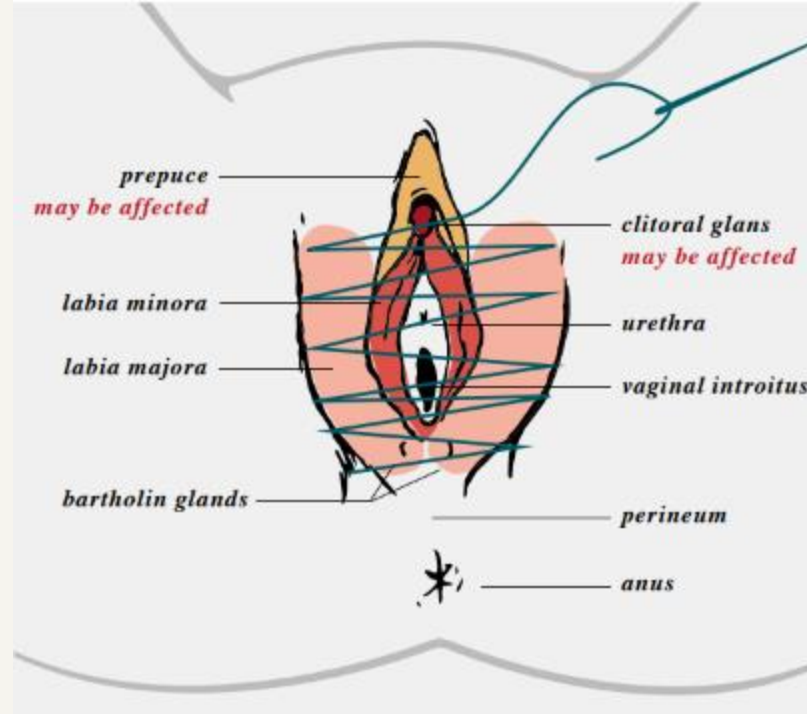
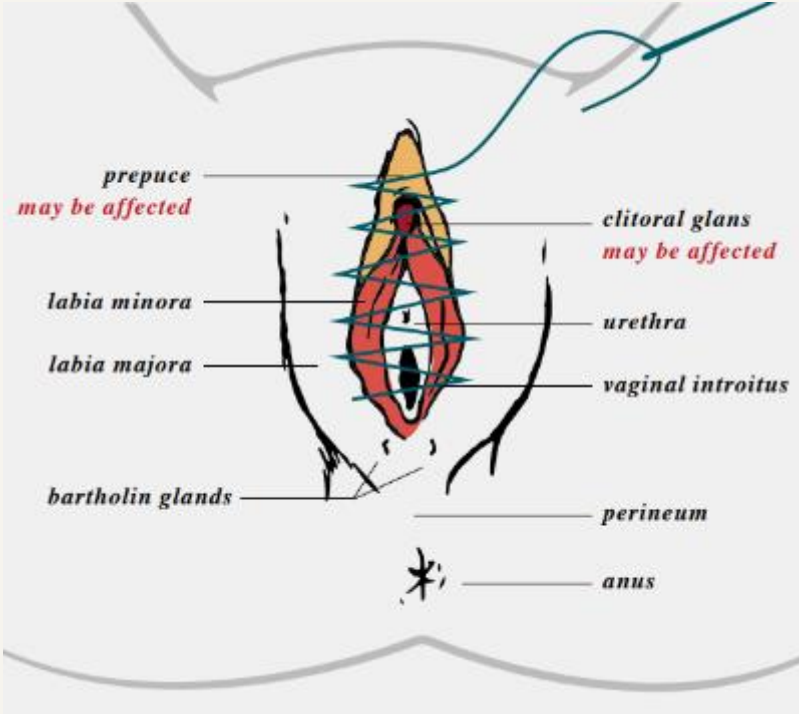
WWW.GAMS.BE

DAG VAN DE JONGE HUISARTS

Type III Infibulatie

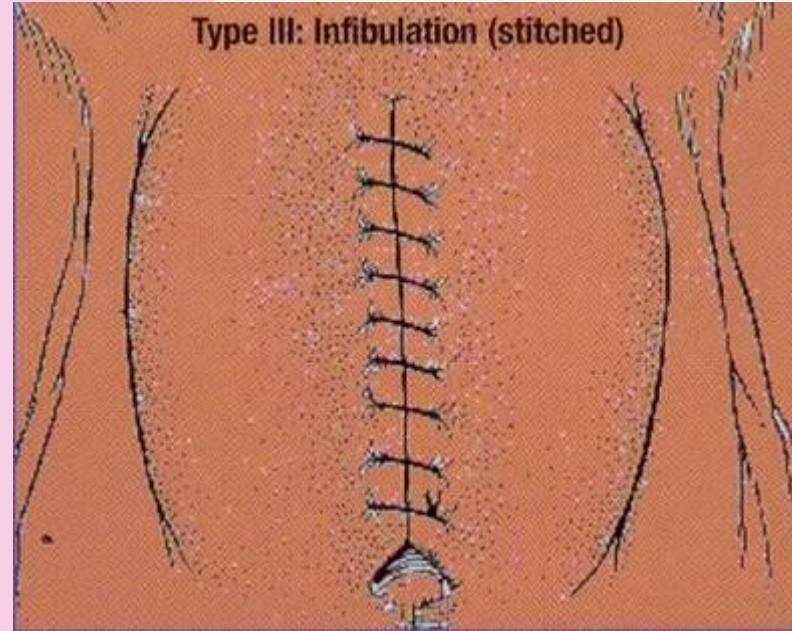
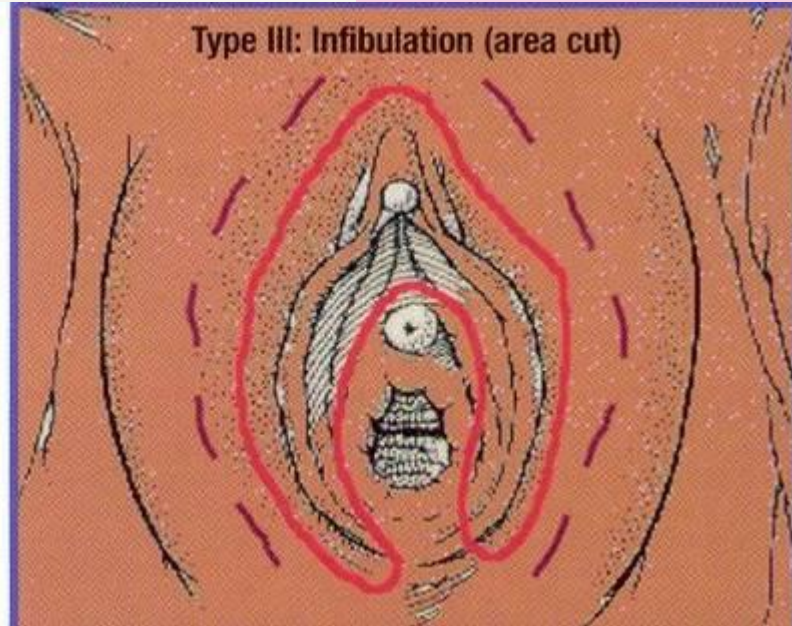

De vernauwing van de vaginale opening met het verwijderen en dichtnaaien van de labia minora en/of majora, met of zonder verwijdering van de clitoris.

WGO, 2018

Type III Infibulatie

Pictures from Toubia N. Caring for women with circumcision. Editions Rainbo. 1999

Fotocredits Obstet Gynecol 2016 Abdulcadir

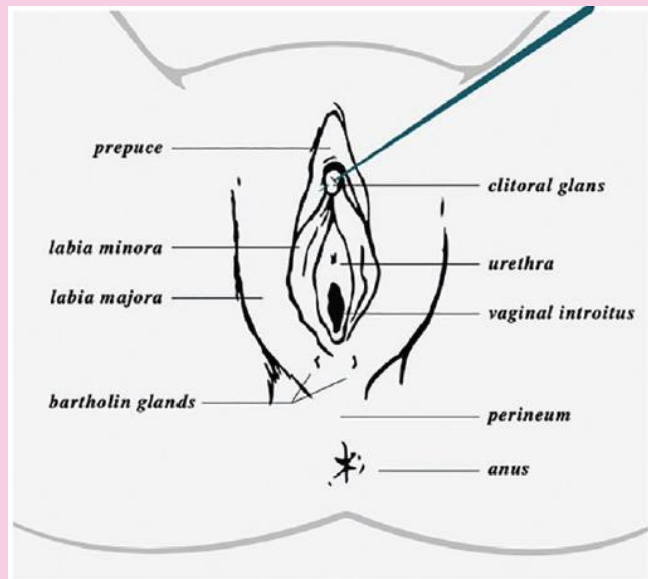
Pictures from Toubia N. Caring for women with circumcision. Editions Rainbo. 1999

Fotocredits Dr. Martin Caillet CEMAVIE

Type IV picking, piercing, ...

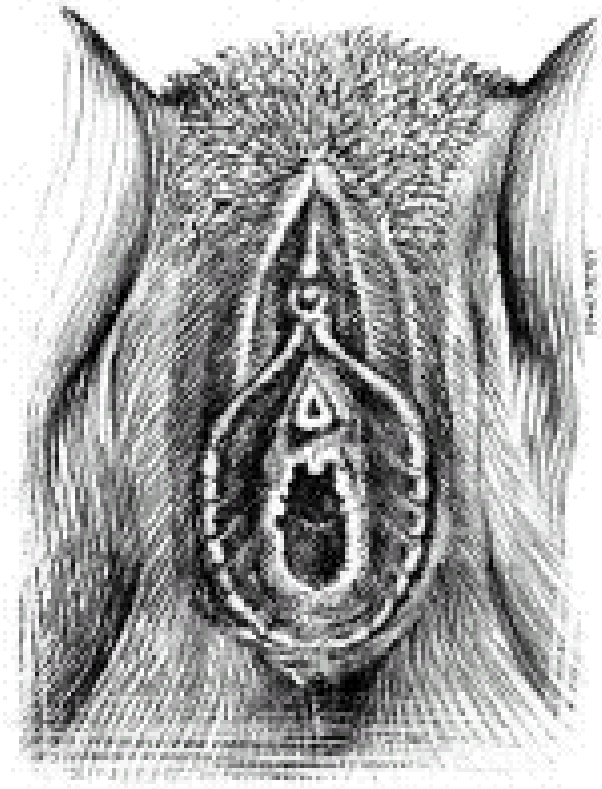

VGV type IV 'nicking', 6 maanden oude baby, Afkomst Ivoorkunst, geboren in Frankrijk. (Courtesy of Céline Deguette)

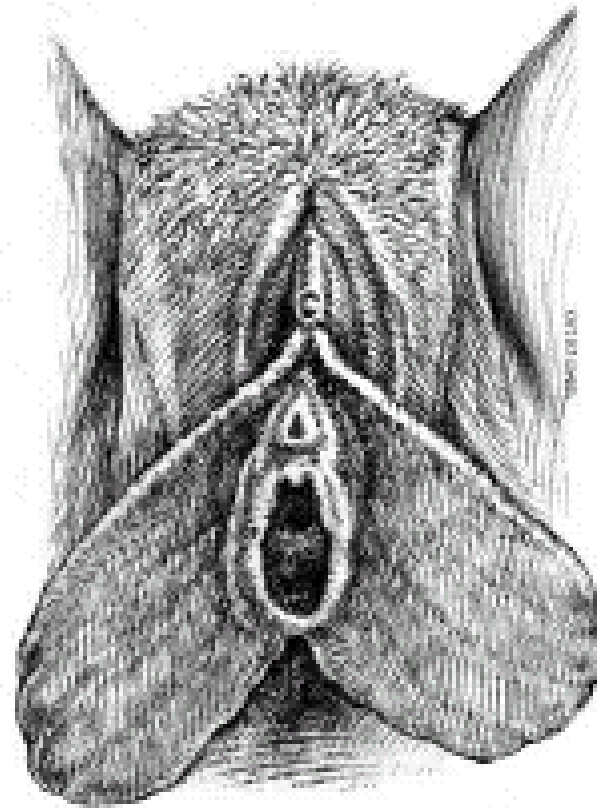

Strechting ~ Gukuna

Normal genitalia

Pulled labia minora

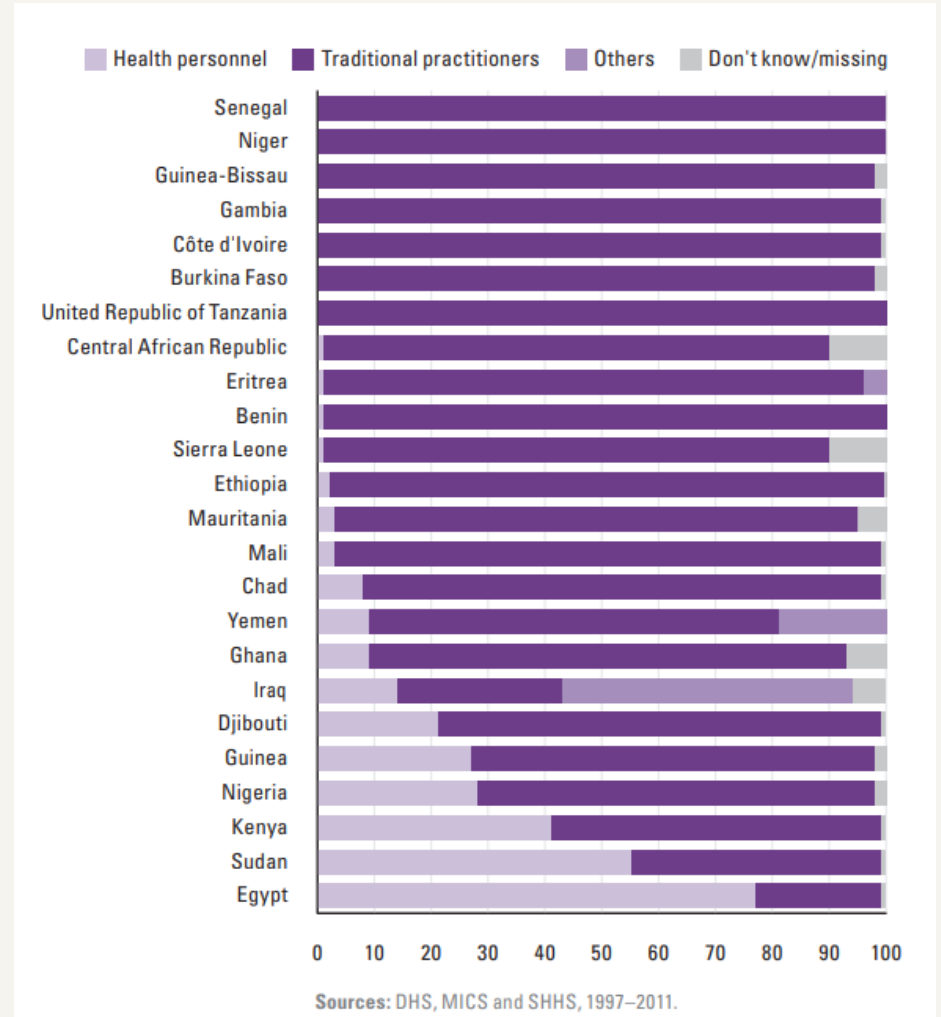
Wie voert VGV uit?

Landen met hoge prevalentiecijfers:
oudere vrouwen, traditionele verloskundigen
kappers/ barbiers
! Toenemende trend van medicalisering
<cf. 82% in Egypte (DHS, 2014))

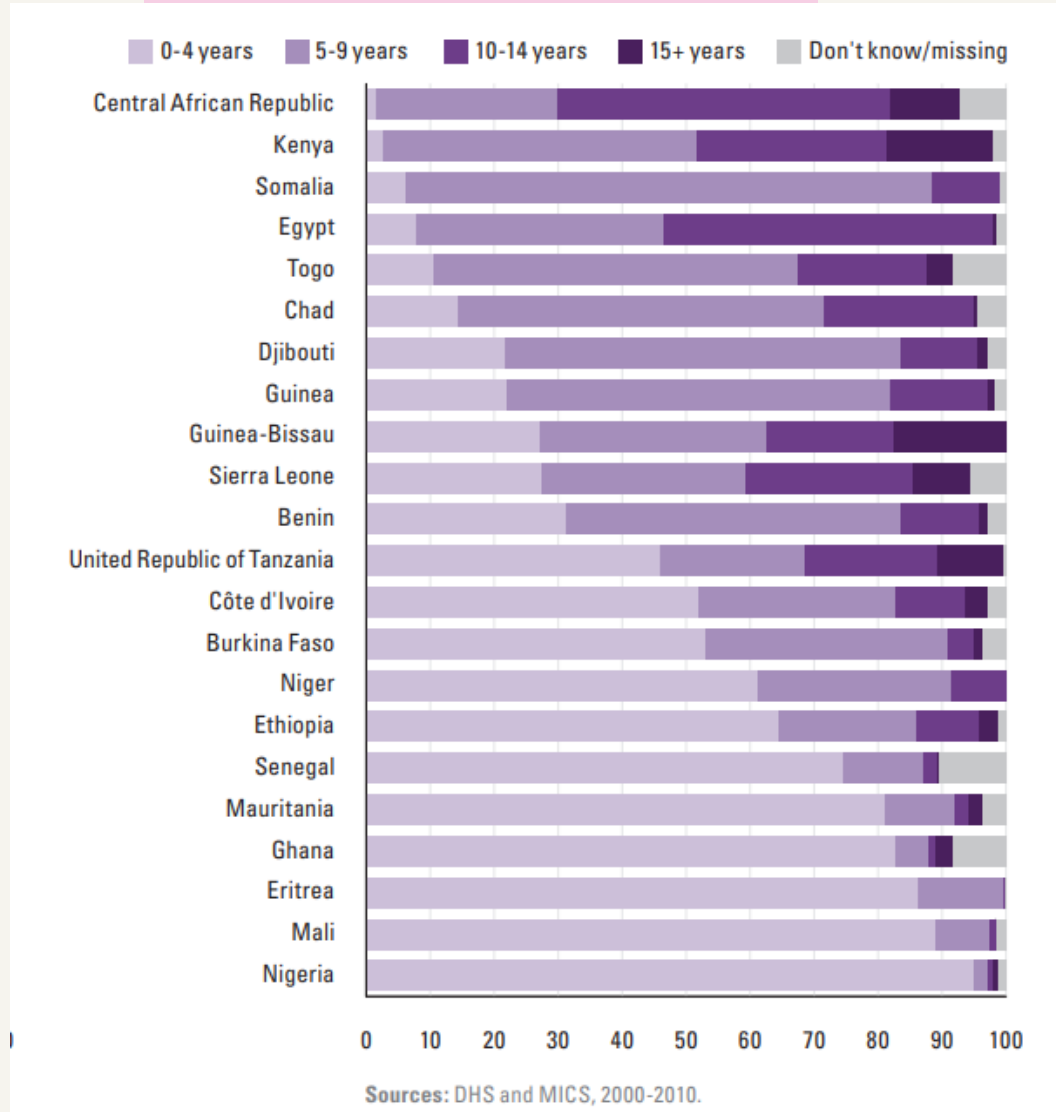

Europa: besnijders uit het land van herkomst
tijdens vakantie in het land van herkomst

Op welke leeftijd?

Afhankelijk van context, herkomst, etc.

Tussen 0 – 15 jaar, vnl. tussen 4-12 jaar
 Tijdens het eerste levensjaar
 Tijdens de kindertijd
 Naar aanleiding van een huwelijk

Merkbare trend:
VGv steeds vroeger toegepast !

! Blijvend risico !

Stelling

VGV wordt voorgeschreven door religie?

Beweegredenen

Verschillend naargelang regio en etniciteit

01

GEZONDHEID

Vruchtbaarheid

Overleving van het kind (clitoris doodt baby tijdens geboorte; besnijdenis geneest kinderziektes vb. in Guinée)

Clitoris beïnvloedt potentie van de man

02

SCHOONHEID

Plastische chirurgie?

03

HYGIËNE

Beweegredenen

Verschillend naargelang regio en etniciteit

04

TRADITIE en ETNISCHE OVERWEGINGEN

Versterkte banden (toont verbondenheid)
Respect voor ouderen
Sociale druk
? Religie

06

GENDERGERELATEERDE FACTOREN

Controle over het vrouwelijk lichaam/ seksualiteit
Vrijwaren van maagdelijkheid/ echtelijke trouw
! Rol van de man

05

SOCIO-ECONOMISCHE FACTOREN

Huwelijksvoorwaarde
Bron van inkomsten voor besnijdsters/
ziekenhuizen

Impact op de gezondheid

Complicaties: acuut

- Haemorrhagie
- Acute pijnen +++
- Shock (hypovolemisch, neurogeen, septisch)
- Zwelling ~ inflammatoire respons
- Urinaire problemen: acute urineretentie, urethra letsels, dysurie
- Blootstelling aan ziekteverwekkers (tetanus, HIV)
- Infectie: acute lokale infectie, abces, sepsis, genitale infecties (PID), urineweginfecties,
- Letsels aan naburige organen
- Fracturen clavicula, humerus, ...
- overlijden

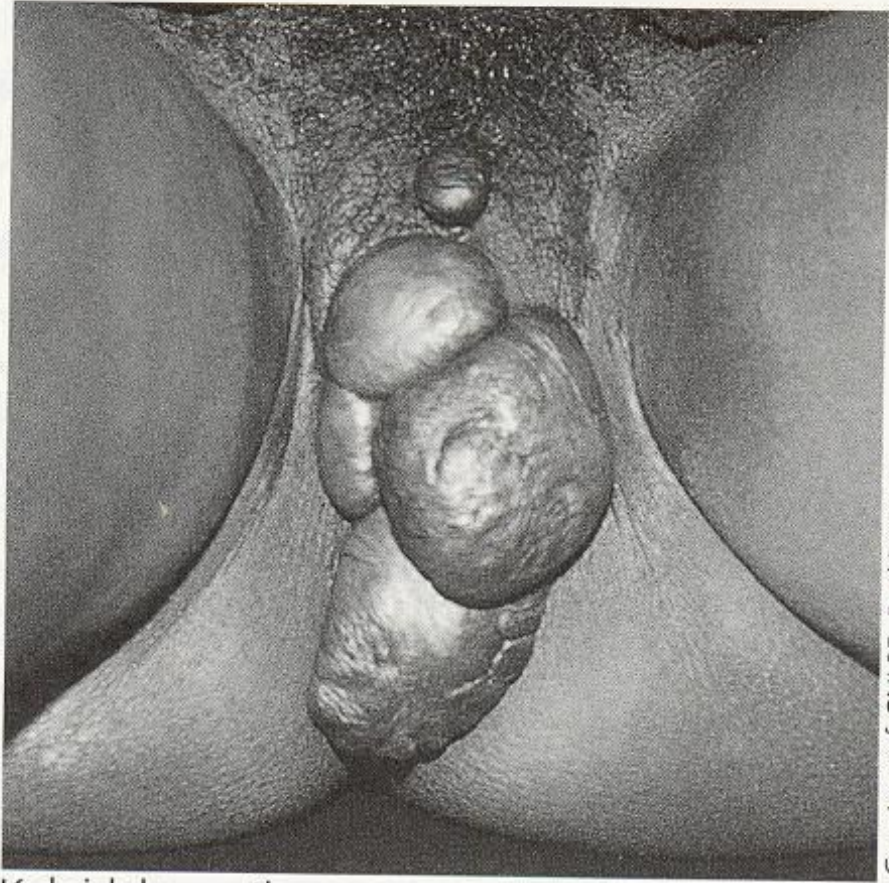
WHO guidelines on management complications FGM, 2016.

Almroth Lancet 366 (2005) 385-391

Complicaties: lange termijn

- **Schade t.h.v. het genitale weefsel**
  - ~ chronische vaginale/ clitorale pijn
    - Onvolledige wondgenezing
    - Keloidvorming
    - Recidiverende abcessen
    - Epidermale cystes (recidiverend)
    - Neuromen (t.h.v. de clitoris)
- **Vaginale afscheiding**
  - ~ chronische genitale infecties
- **Vaginale jeuk**

Keloidal scar tissue

Courtesy of CNLPE, Burkina Faso

KELOID VORMING

Fotocredits Dr. Martin Caillet CEMAVIE

DERMALE INCLUSIECYSTE

ABCES t.h.v. de clitoris

Fotocredits Dr. Vercoutere & Dr. Kroes

ABCES

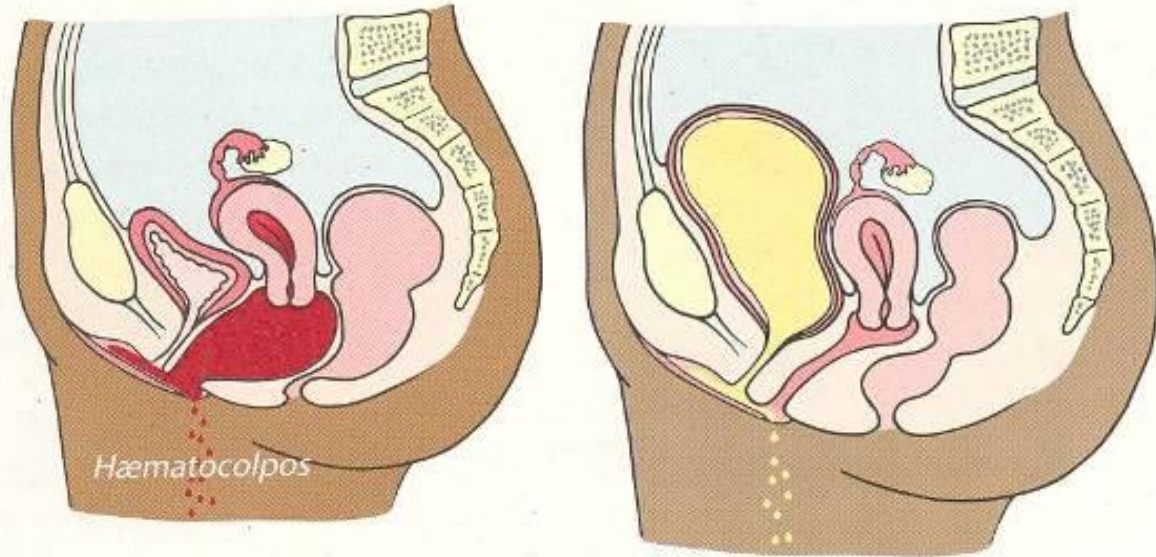
Fotocredits Dr. Martin Caillet CEMAVIE

Complicaties: lange termijn

Danish National Board of Health. *Prevention of Female Circumcision*, 2000.

- **Menstruatieproblemen**
  - Dysmenorroe, onregelmatige menses, langere mensesduur
  - Bemoeilijkte passage van het menstratiebloed
 (hematocolpos – hematometra – hematosalpinx)
- **Chronische genitale infecties**
  - Chronische bekkenpijn
  - Verhoogd risico op bacteriële vaginoses
  - PID ~ fertiliteit
- **Dysurie**
  - ~ obstructie, terugkerende urineweginfecties, incontinentie,
  - ~ nefrologische problemen

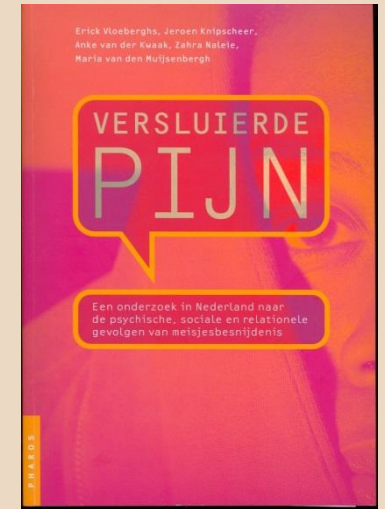

Psycho-seksuele gevolgen

- context van continuüm aan geweld
- depressie
- angststoornissen
- post-traumatisch stress stoornis
- veranderd zelfbeeld, algemeen verlies van (zelf)vertrouwen in familie en relaties ~ ouderlijk verraad
- uitsluiting ten gevolge van fysieke complicaties (incontinentie, onvruchtbaarheid,...)
- schaamte, vernedering, machteloosheid
- ...

What about sex?

- seksuele dysfunctie
- dyspareunie
- verminderd libido
- anorgasme
- tijdens seksueel contact: o.a. verminderde lubricatie, vaginale laceraties
- meer anale seks
- ***Bij de man:*** bemoeilijkte penetratie, meer infecties

Wettelijk kader

VGv IS EEN MISDRIJF

« In België is er een wet die je helpt je dochter te beschermen tegen besnijdenis »

Artikel 409 van het Strafwetboek:

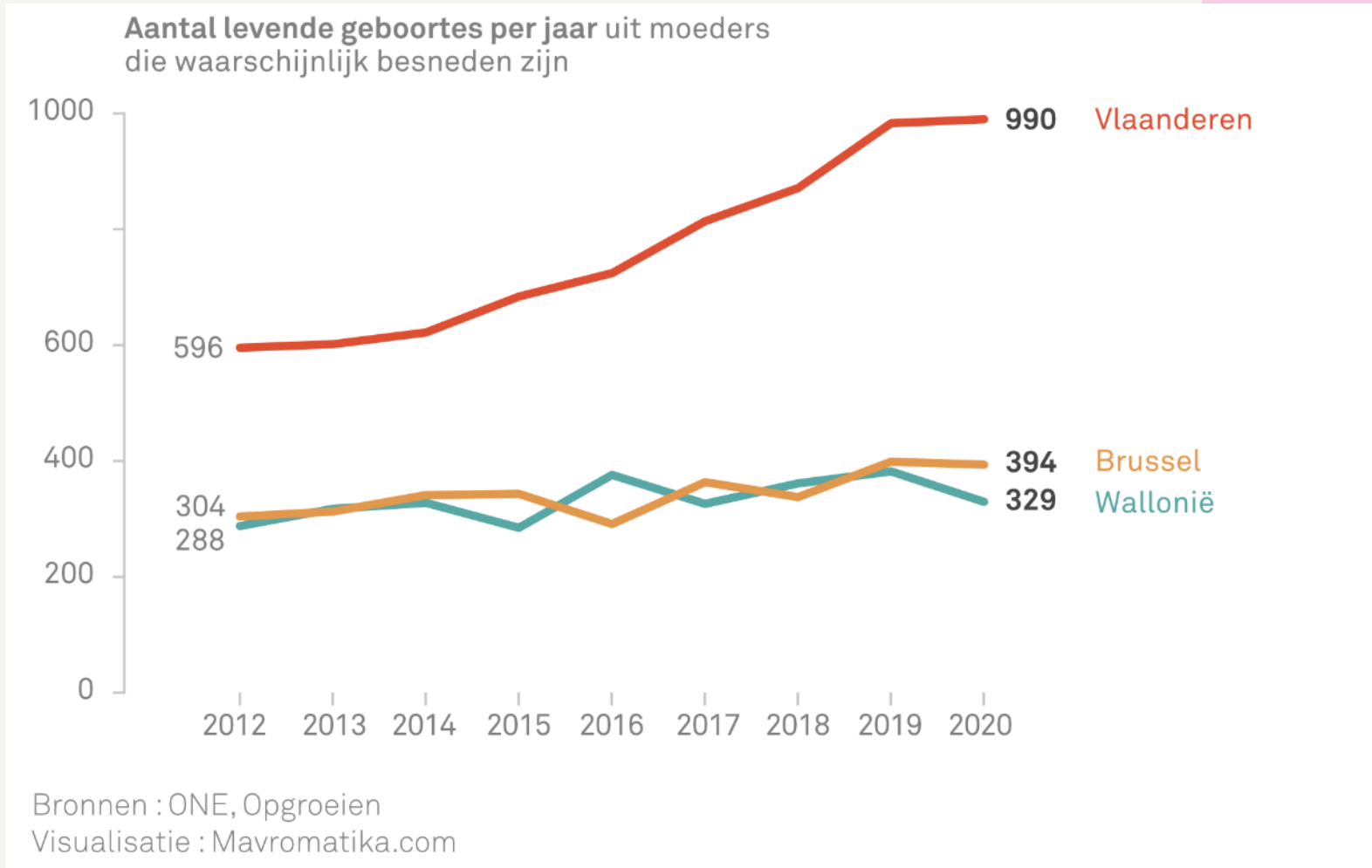
§1 Iedereen die enige vorm van verminking van de geslachtsorganen van een vrouw uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert, met of zonder toestemming van de vrouw, wordt gestraft met een gevangenisstraf van drie tot vijf jaar. Pogingen tot verminking worden bestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar. **Eenieder die aanzet tot enige vorm van genitale verminking bij vrouwen of die rechtstreeks of onrechtstreeks, schriftelijk of mondeling, reclame maakt, laat maken, publiceert, verspreidt of verspreidt ten gunste van een dergelijke praktijk, wordt met dezelfde straf bestraft.**

- Extraterritoriale bevoegdheden (art. 10ter en 12 CPP)
- Geen verjaringstermijn voor minderjarigen (art. 21 en 22 bis CPP)

Obstetrische gevolgen

Tendens in België

Wat tijdens de zwangerschap?

Vnl. Type III

Subfertiliteit ~ infertiliteit

Ten gevolge van infecties, complicaties t.h.v. eileiders, PID, ... (Ndoye et al., 2023).
T.g.v. seksuele dysfunctie (Reisel & Creighton, 2015; Ndoye et al., 2023).

Miskraam

Onvolledige expulsie zwangerschapsweefsel. < bekken) en vaginale infecties (Gayle & Rymer, 2016)

Preterme arbeid

Meer urineweginfecties, vaginale infecties (Rushwanu, 200; Amy et al., 2011)

Pre-eclampsie

t.g.v. verstoring van de placenta door infecties.
< Meer valse proteïnurie owv. besmette urine t.g.v. contact met vaginale secreties (WGO, 2001)

Voedseltaboes

Verhoogd risico op anemie, vitaminedeficiënties (Amy et al., 2011)

Vragen

Wat met ongeboren kind?
Preventie en geen herinfibulatie!

Angsten

Vnl. Angst voor bevalling

VGW en partus

Vnl. geassocieerd aan Type III

Moeilijk vaginaal onderzoek (PG's, scalp elektrode, PH-meting, blaassonde, etc.)

Niet-vorderende ontsluiting – langdurige arbeid

Niet-vorderende indaling

Secundaire weeënzwakte

Grotere kans op perineumletsels

Meer sectio's

Meer episiotomieën, meer rupturen, laceraties

Postpartum: meer levensbedreigende PPH, fistulae, infectie, e.a.

Meer reanimaties pasgeborenen (zelfs bij Type I)

Meer perinatale sterfte van de neonat (1-2/ 1000 extra)

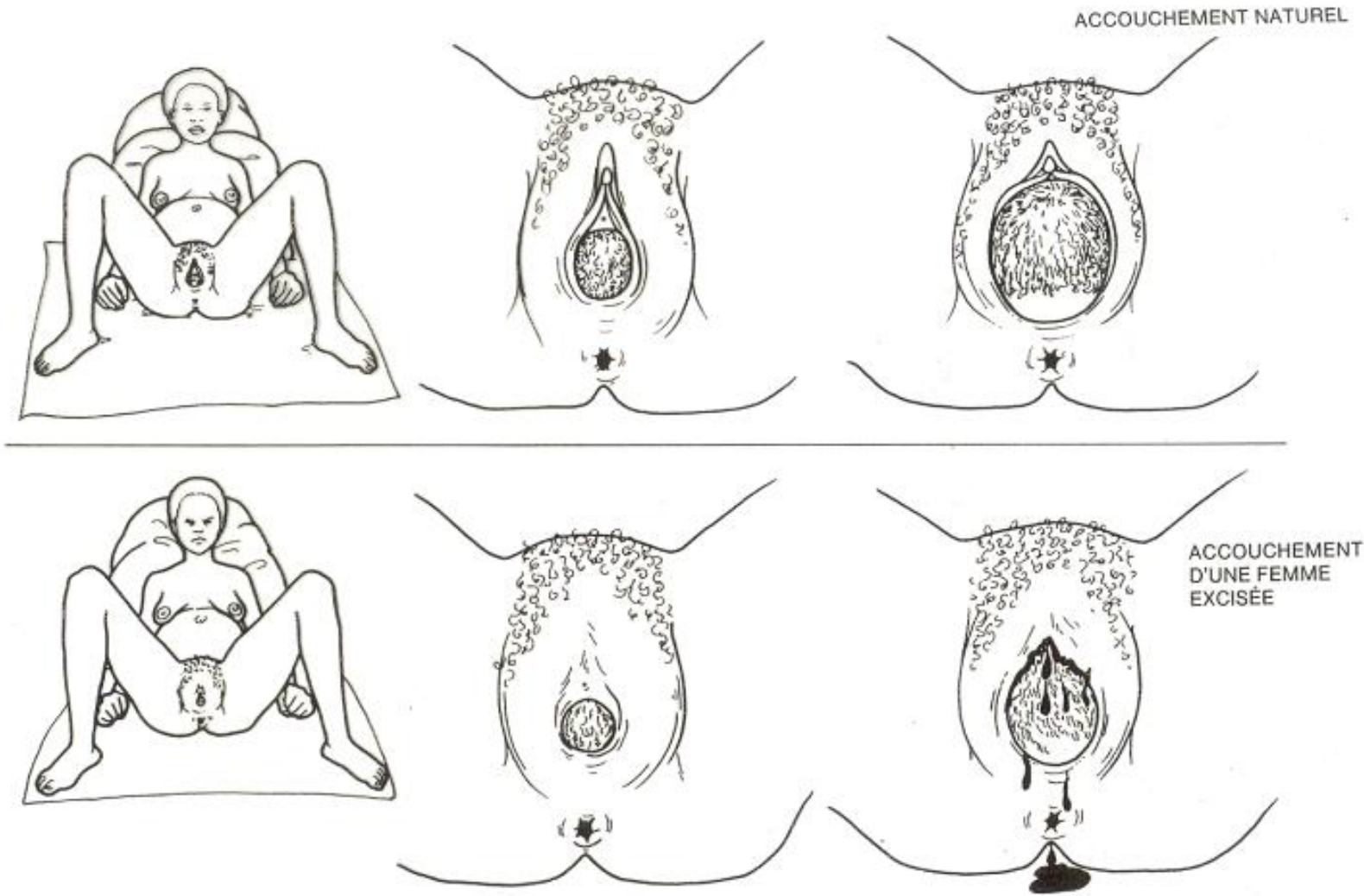
Psychische verlamming, dissociatie

PTSS

Verlies vertrouwen,
waardevermindering, depressie

38. LES DIFFICULTÉS DE L'ACCOUCHEMENT

Nos organes génitaux externes (vulve) sont souples et élastiques, ce qui leur permet de s'écarter pour laisser sortir la tête du bébé comme vous pouvez le voir en haut. Les cicatrices de l'excision ne peuvent pas s'écarter pour laisser sortir la tête du bébé. La peau se déchire, ce qui entraîne des souffrances et un saignement importants comme vous pouvez le voir en bas

Desinfibulatie

Wanneer? Bij voorkeur in de zwangerschap, tussen 20 en 28 weken.

Hoe? Onder rachi anesthesie of algemene anesthesie. Tijdens de partus: onder epidurale anesthesie of plaatselijke verdoving als epidurale wordt geweigerd.

Leg uit dat herinfibulatie geen optie is.

Doorverwijzing naar een multidisciplinair centrum: CeMAViE of Vrouwenkliniek Gent

Extra ondersteuning voor desinfibulatie: persoonlijke ervaring, druk van familie en vrienden, partner, enz.

Multidisciplinaire centra

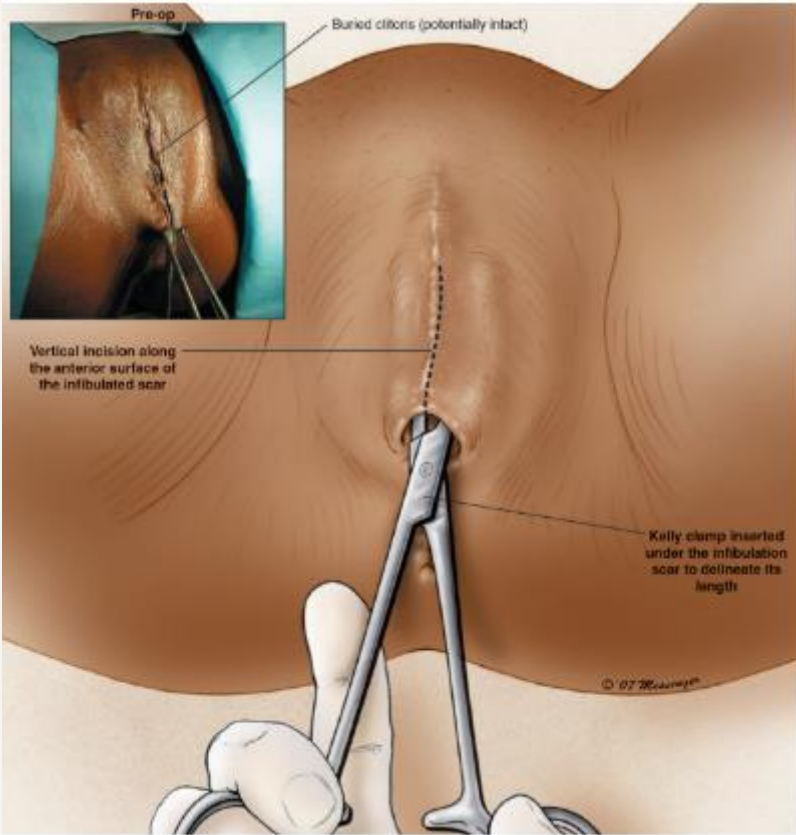
**Hoogstraat 320
1000 Brussel**

**Centre Médical
d'Aide aux
Victimes de
l'Excision**

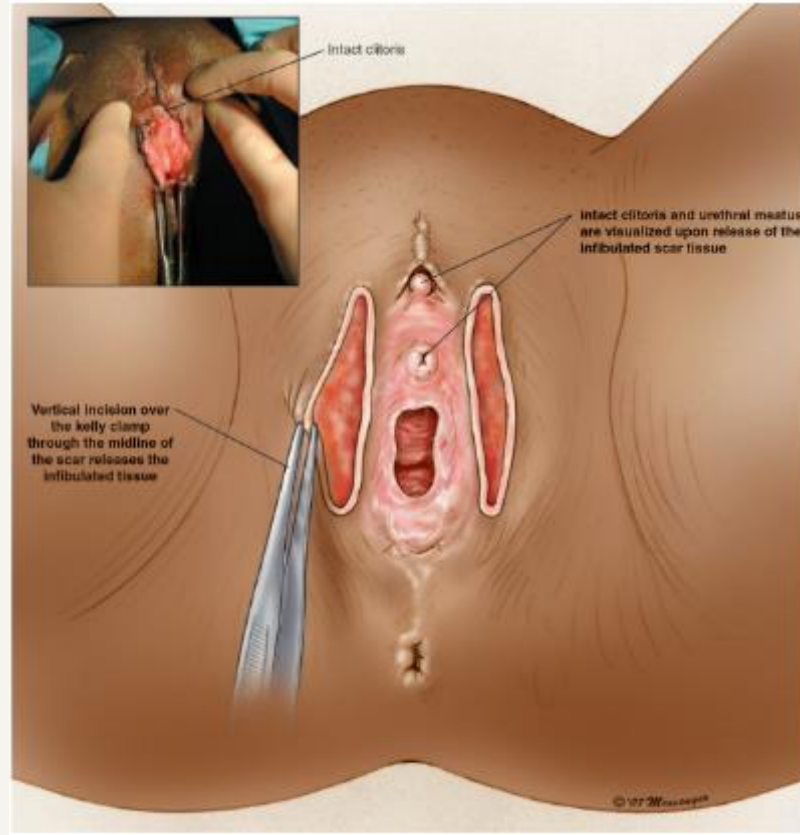

**Universitair Ziekenhuis
Gent C. Heymanslaan 10
B 9000 Gent**

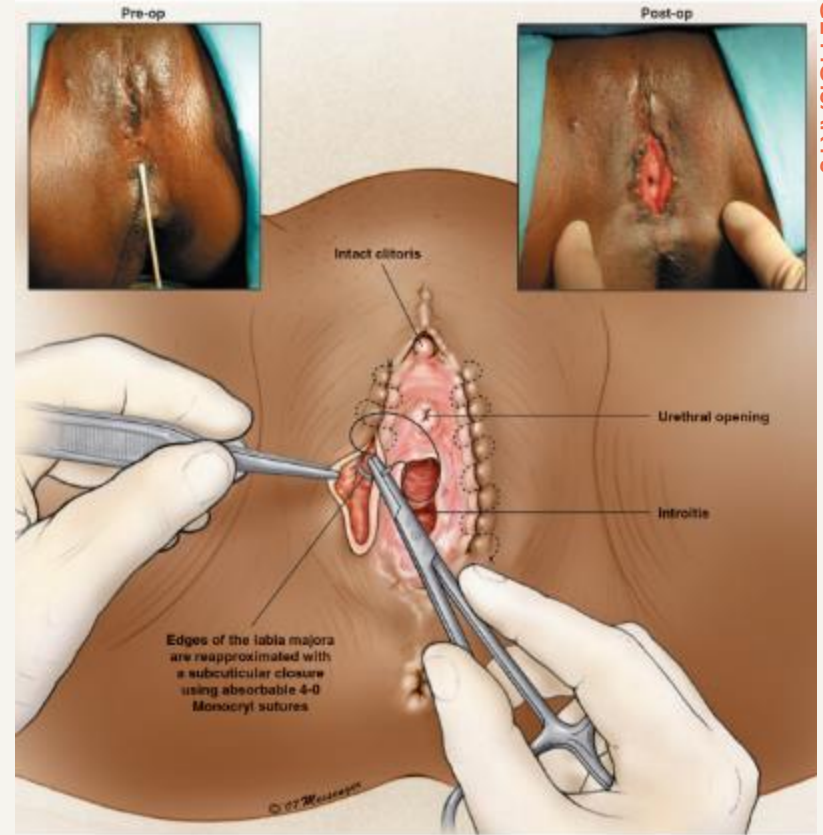
**Multidisciplinair
centrum
Genitale Mutilatie
–
Vrouwenkliniek**

Johnson and Nour, 2007

Johnson and Nour, 2007

Johnson and Nour, 2007

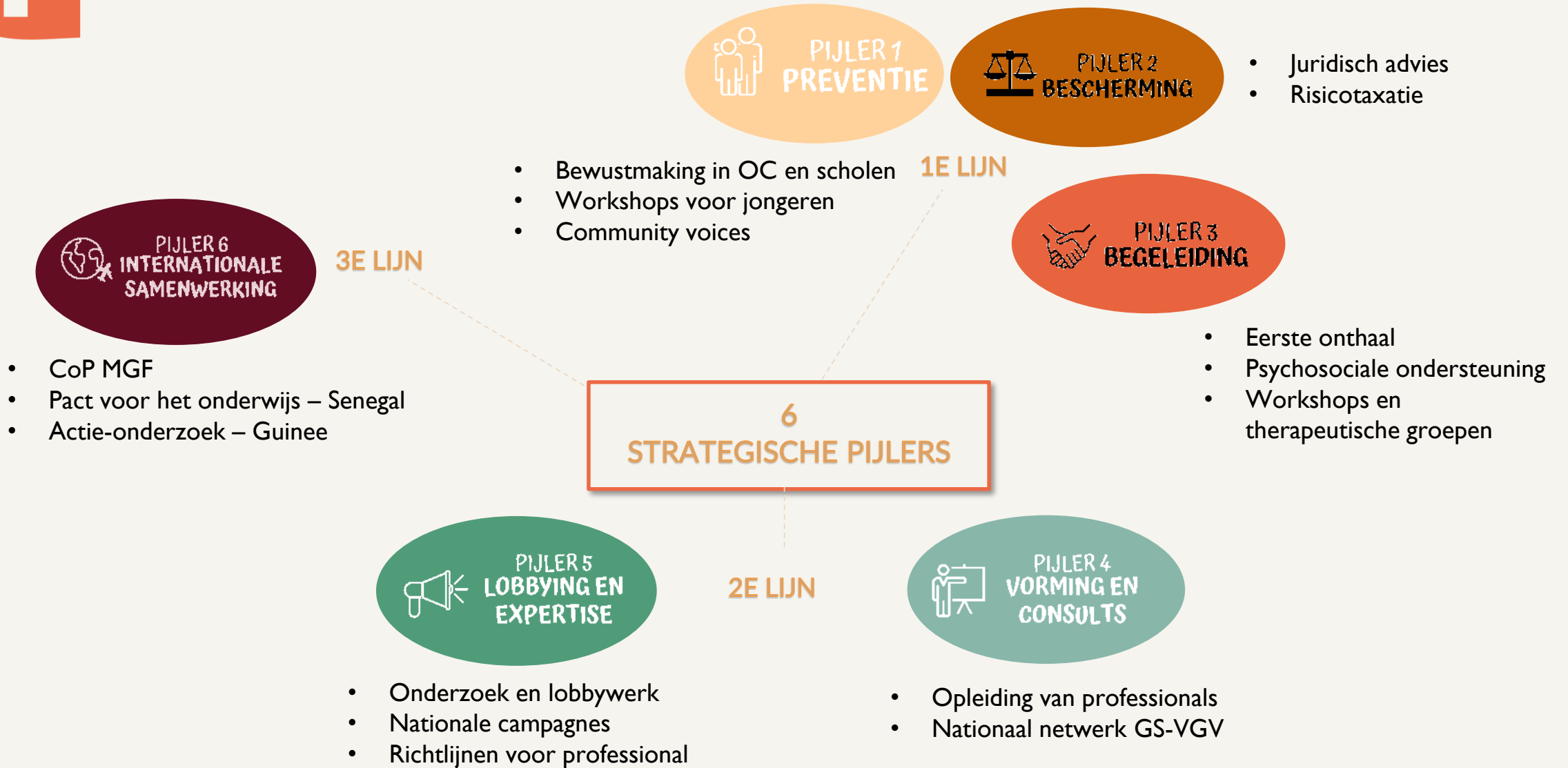
Deinfestation

Handvaten in de praktijk

- **TAALBARRIÈRE:** Vertaling nodig? Vermijd betrokkenen.
Houd rekening met verschillen in taal en omgangsvormen
Community voices/ intercultureel medewerkers GAMS?
- **THEMA INTRODUCEREN:** Vertrouwelijkheid benadrukken
‘Ik zie dat jij / je ouders origines hebben in X. Ik weet dat hier vrouwenbesnijdenis voorkomt. Ik zou hier graag eens met jou over spreken.’
‘Wat weet jij hierover? Wat kan je me erover vertellen?’
‘Wat vind jij hier zelf van? Wat vindt jouw familie/... ervan?’
- Geef informatie. Praktijk aankaarten, niet de persoon. Blijf beschikbaar, ook bij negatieve reacties!
- **AANDACHTSPUNTEN:** victimisatie
woordgebruik (normaal/abnormaal, genitale verminking)
neem woordgebruik over
- Wanneer het moeilijk is zaken te verwoorden: gebruik tekeningen, omschrijf sfeer, gevoelens, lichaamstaal.

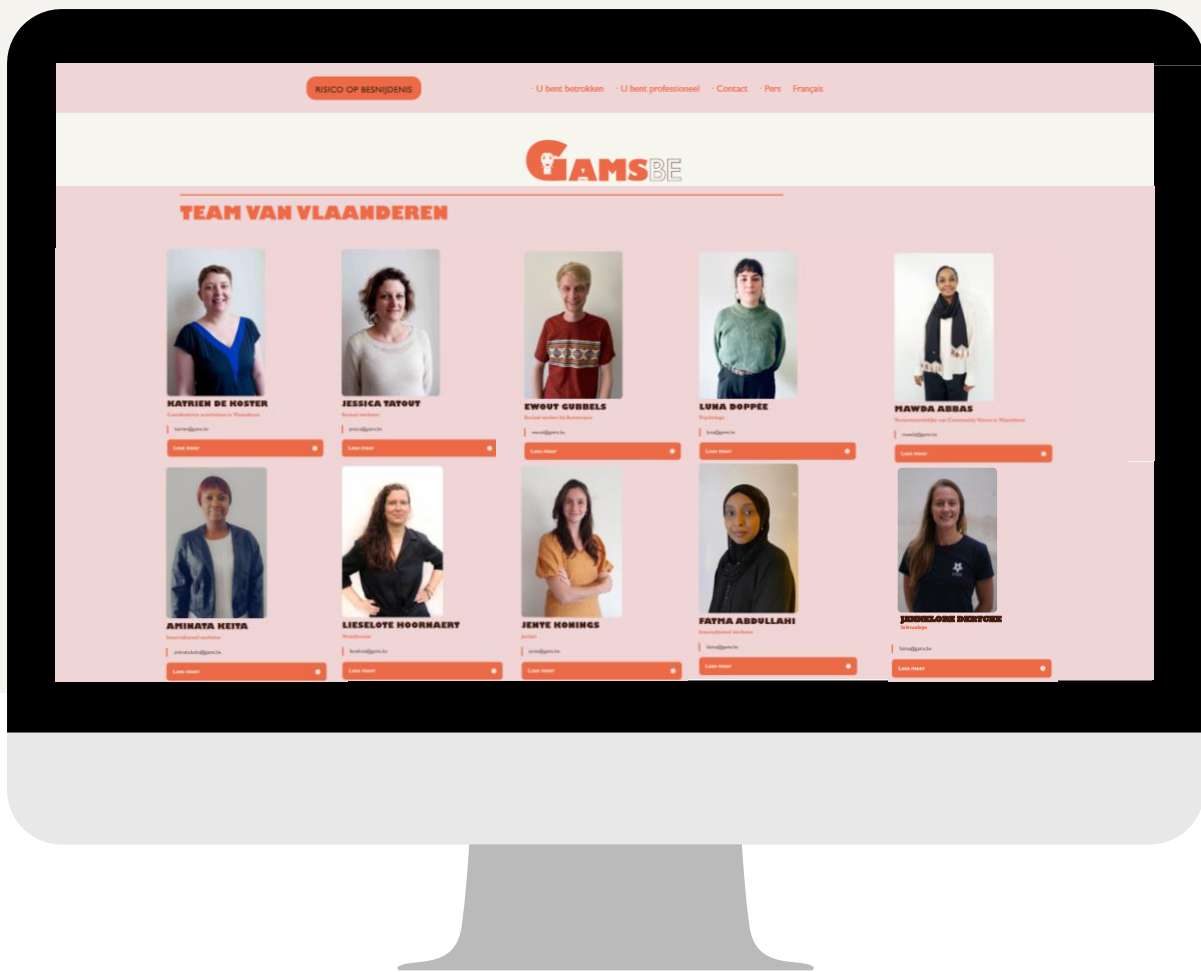
Wat doet GAMS België?

Thank you for your attention!

www.gams.be

voornaam@gams.be

04 95 93 93 18

04 92 35 35 90

Rue Gabrielle Petitstraat 6
1080 Brussel

De Shelter, Langstraat 102
2140 Antwerpen

Merci

BESCHERMING **SORORITÉ** **ACTIES**
ÉGALITÉ **BEGELEIDING** **COOPÉRATION INTERNATIONALE**
DIVERSITÉ **ÉMANCIPATION**
INTERNATIONALE SAMENWERKING **GENRES** **FEMMES**
RECHT **KIND** **ABOLITION MGF**
FÉMINISME **STRIJD** **PRÉVENTION**
LUTTE **ACCOMPAGNEMENT** **SANTÉ**
GEZONDHEID **POUVOIR**
DROIT **D'AGIR**
RÉSEAU **ACTION**
AFSCHAFFING VAN VGV'S
EMANCIPATIE
EMPOWERMENT